

MISSIVA.com

BUTLLETÍ ELECTRÒNIC
TARRAGONA DE LA
GENEALOGIA,
SIGIL·LOGRAFIA,
NOBILIÀRIA

DE LA DELEGACIÓ DE
SOCIETAT CATALANA DE
HERÀLDICA,
VEXIL·LOGOLOGIA I
(SCGHSVN)

Any IV / 2a. Època

3

Setembre de 2006

2

EDITORIAL: "Casa Canals, casa-museu de
Tarragona"

3

ARTICLES

Manel Güell. "El llinatge dels Canals a Tarragona"

12

Francesc Escatllar Torrent. "Els Verderol, escultors"

14

NOTÍCIES

16

RECENSIONS

E.GRACIA. *La família tarragonina a la segona meitat del s. XV*;
I.COMPANYS. *La Casa del General de Tarragona*; P.LLORET. *Ser
noble en la València del segle XVII. El llinatge dels Vilaragut*;
J.M.GRAU. "Documents dels Bellver de Valls"; A.ENSENYAT. "La
genealogia oficial de Colón ¿fábula, fraude o ignorancia?"; D.MORÉ.
"Els Roldán del Port de la Selva"; R.REIXACH. "Els Ferrer de Mataró";
S.J.ROVIRA. "Notes d'arxiu sobre els Armengol"; E.FABREGAT. *Burgesos
contra senyors. La lluita per la terra a Tortosa (1148-1299)*; P.PONSICH.
"Wifred le Velu et ses frères"; S.-J.ROVIRA I GÓMEZ. "La baronia de
Montoliva"; *Un liberal en terra de carlins. Memòries de Joan Fornell.*

23

AGENDA

Edita: Delegació de Tarragona de la SCGHSVN; **Coordinador:** Manel Güell (mguell@altanet.org)
Col laboradors: Josep M. T. Grau i Pujol, Roser Puig i Tàrrach, Jordi Rovira i Soriano, Ramon Rovira i Tubella,
Pineda Vaquer Ferrando (IRMU); **Entitats col laboradores:** Institut Ramon Muntaner (IRMU); Reial Societat
Arqueològica Tarraconense (RSAT), Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona (AHDT), Arxiu Històric
Arxidiocesà (AHA).

CASA CANALS, CASA-MUSEU DE TARRAGONA

La inauguració, aquest 30 de juny, de les instal·lacions a la rehabilitada Casa Canals, reobre el debat sobre aquest equipament, botó de mostra del què poden arribar a ser els que vinguin en un futur.

Com ‘Casa Canals’ és coneguda a Tarragona la mansió on residia la noble estirp dels Canals, un dels llinatges més destacats del panorama nobiliari local, un racó de la Part Alta, al carrer Granada núm. 11, amb història des del s. XIV i fins el 1939 quan s’hi construï un refugi antiaeri. L’immoble, va ser adquirit per la Generalitat de Catalunya el 1993, per ubicar-hi el departament de Governació, però el 1997 el cedí a l’Ajuntament, que el va fer epicentre de múltiples projectes, i de noves rehabilitacions. L’evolució de les reformes practicades a l’edifici, està esquitxada d’episodis que més val prendre per la veta de la picaresca: alçada de planta contra normativa, paralització de les obres, robatori dels mobles originaris, fallida de la primera empresa constructora que hi treballà, etc. Finalment acabades les últimes obres (després de dos anys i mig), s’ha pogut per fi inaugurar, i la ciutat pot dir que compta amb un nou equipament, una “casa-museu”, amb una sala de conferències i un espai per a exposicions.

Si el llarg i tortuós procés per al qual ha hagut de passar Casa Canals, salvant l’èxit final, és el que espera a altres immobles nobles (i en alguns casos, ho sembla: l’ermita dels Castellarnau als Mongons esborrada del mapa per l’acció incontrolada de les excavadores, el Fortí de la Reina i la mansió del baró de Castellet convertits en restaurants selectes, la casa del barri jueu, etc.), pot ser seria bo planificar amb ajut i assessorament de tots els elements culturals de la societat civil, un programa urgent, decidit i sistemàtic de preservació d’immobles nobles, de les obres de restauració que s’hi poden fer i dels equipaments més adequats que hi poden albergar.

La nostra contribució a aquest desig, la plasmem amb un article que basteix el canyamàs de la família Canals, i que n’avança un primer arbre genealògic. No vol ser un treball definitiu, ben al contrari, ens conformem amb que els futurs estudiosos del llinatge puguin partir amb garanties de la nostra aportació, evidentment per completar-la, modificar-la, i en suma, millorar-la en tot allò que calgui.

EL LLINATGE DELS CANALS A TARRAGONA

MANEL GÜELL
mguell@altanet.org

El genearca Gaspar Canals

El genearca dels Canals tarragonins fou Gaspar Canals, adroguer, fill de Geroni Canals, de Reus, i d'Isabel. Possiblement, era nat a Reus, encara que es traslladés a Tarragona de fadrí. L'11 de febrer de 1646 contragué matrimoni amb Ursula Caperó, filla de Miquel Caperó, corder riudomenc, i d'Ursula. La categoria dels padrins de noces ja ens revelen que aquest primer Canals havia assolit cert grau de preeminència a la ciutat, puix eren el notari Jaume Ollana, futur ciutadà honrat, i el doctor en drets Jaume Vernis[1]. Gaspar Canals va saber guanyar-se la confiança dels principals prohoms de la ciutat. A la documentació, apareix relacionat amb Josep Porter (1661), amb una Galofré (1652), i sabem, a més, que va ser marmessor testamentari de Vernis (1639) i d'una Llorens (1656)[2].

Gaspar Canals i Ursula Capero van ser pares de: Tomàs, Miquel, Ramon, Ursula i Maria. Tomàs Canals Capero, devia ser l'hereu. En sabem poc, però amb indicis suficients com per creure que degué aconseguir una notable posició entre els tarragonins del seu temps. Gaspar Canals va obtenir la ciutadania honrada de Barcelona de Felip III (per tant, abans de 1621); Tomàs, seguí a son pare en la carrera nobiliària, i obtingué la ciutadania honrada de matrícula, en la sessió plenària municipal de 6 de gener de 1697, inscrivint-se al *Llibre Vert* de la Noblesa de Catalunya el 16 de febrer de 1699[3]. El professor S.J.ROVIRA, ens diu que casà amb Magdalena Torroja Enveja, filla de Jaume Torroja, pagès i de Magdalena Enveja, i neboda del ciutadà honrat de Barcelona Sebastià Torroja, de Reus, que no va tenir descendència, i que la seva esposa designà hereu al nebot Francesc Torroja (1736). Tomàs Canals va ser cònsol en cap de Tarragona entre 1713 i 1714, època en la qual, apareixia com l'onzè propietari de Tarragona, amb un patrimoni estimat en més de 5.000 lliures. Morí abans d'octubre de 1723[4].

Miquel Canals Caperó, va ser eclesiàstic, prevere i comensal (des de 1679), concretament[5], càrrecs des dels quals assolí funcions recaptatòries. A principis de 1701 s'encarregava de la cobrança de les comunes distribucions, per un termini de tres anys, i, posteriorment, l'Arquebisbe li confià la recaptació

del donatiu ofert al rei a les Corts[6]. Va estar molt unit a la neboda Úrsula i als seus infortunis matrimonials, car casà amb l'adroguer Antoni Serrà, que l'abandonà i el seu oncle la mantingué en una casa al carrer Civaderia. Miquel Canals morí, d'una malaltia, pocs dies abans del 9 de març de 1728, data de la publicació del seu testament de data 1 de març, essent sebollit a la capella de sant Francesc, on s'enterraven els comensals i beneficiats de la Seu[7].

Úrsula es maridà el 31 de maig de 1669 amb el paraire Francesc Soler, de Reus. Altre cop, els testimonis eren d'excepció: el doctor Josep Claver (futur CHT) i el notari Agustí Alemany[8]. A. JORDÀ, la fa abadessa[9].

Maria, s'uní en matrimoni a un adroguer, Josep Porta, el 6 de setembre de 1670, tenint per testimonis un comensal de la Seu, Jaume Fortuny i un altre notari, Joan Pau Salinas. En aquella ocasió, Gaspar Canals, ens apareix com a "Honorable", detall que delata que pertanyia o havia pertanyut a l'equip consular del govern municipal. Del matrimoni nasqueren Josep i Úrsula, la neboda protegida de Miquel Canals Caperó. Besneta de Josep Porta i Maria Canals seria Maria Magrinyà Porta, muller de Carles de Castellarnau de Castellarnau, genearca d'aquesta noble família a Tarragona[10].

Ramon Canals Caperó, el relleu

L'última notícia que tenim de Gaspar Canals és de 1689, puix vivia encara quan el seu fill Ramon (nat el 8 de gener de 1664), es casava el 6 de novembre d'aquell any amb Maria Voltes, filla de l'apotecari Joan Voltes i de la seva primera muller Maria. Els testes: Ignasi de Lanuza Oms, canonge degà de la Seu i Isidre Salas, cònsol segon de la ciutat[11]. Amb els anys, Ramon tornarà a insistir en el matrimoni, i ho faria amb Maria Martí Rabassa, filla de Francisco Martí Cases, botiguer i de Josepa, que devia ser molt joveneta, car no traspassaria fins a les portes de 1754[12].

El primer enllaç el va fer pare de: Joan Canals Voltes, el successor, i d'Úrsula i Rosa. La primera es casà amb l'argenter Joan Arandes i, la segona, amb l'adroguer selvatà Miquel Pàmies[13].

Tomàs i Ramon Canals Caperó visqueren en immobles diferents, però cap d'ells era encara la mansió del carrer Granada. Per la vàlua de 1715[14], sabem que Tomàs residia al carrer Cuirateries, en una casa que devia ser força maca, car s'estimava en 800 ll. En tenia una altra a la plaça de les Cols, de 1.000 ll., i a més 5 jornals d'horta (1.250 ll.); cobrava una renda censalística de 2.000 ll.

Ramon, per la seva banda, tenia 6 jornals i mig d'horta valorats en 1.625 ll., i una exígua renda de censals d'apenes 200 ll., però guanyava 800 ll. anuals...

Entre 1708 i 1709 comprà al ciutadà honrat Ignasi Ferrer, un hort de 3 cortans més 18 cortans de sembradura a les Gavarres. El seu testament és de 13 de maig de 1724, davant del notari Josep Domingo Busquets[15].

Joan Canals Voltes

El 1736, ja era al davant de la família l'hereu de Ramon, Joan Canals Voltes, nat els primers dies de juliol de 1701, adroguer, que també era hereu de l'oncle Miquel Canals (el comensal li deixà la casa al carrer Civaderia i les terres d'horta a la partida de Riuclar)[16]. En el cadastre d'aquell any, confessava: 3 cases amb botiga (quasi totes al carrer Major, i una al carrer Talavera), i una casa i dues botigues més als carrers Santa Anna i Cuirateries. També tenim notícies d'altres possessions: terres a la partida de la Tercera Parellada (1749), *“dos casas de calidad que he construido en la calle de las Salinas...”* (1754), més terres a la partida Mas del Sagristà (1757) i a la de les Gavarres (1761), etc. L'activitat constructora, l'extengué a Constantí, on tenia un *“hortet en el qual al p[rese]nt hi estich fabricant una caseta...”* (1760, al carrer Trinquet vell)[17].

Canals Voltes es casà amb Josepa Campllonch, de qui hagué sis fills: Josep, Tomàs, Bonaventura, Joan Francesc, Joan i Josepa. Tomàs, Bonaventura i Joan, van fer carrera dins l'Església. El primer, fou prevere, comensal (1743-1751) i canonge (finals de 1751 i 24 de juny de 1776, data de la seva mort). El segon, també fou comensal (1751-1790) i després canonge (1790-1809), traspasant l'11 de gener d'aquesta última data[18].

Josep Canals Campllonch

Josepa i l'hereu, Josep Canals Campllonch, seran protagonistes d'un doble matrimoni. Els dobles matrimonis eren una estratègia típica de les grans cases, per tal d'estalviar diners en els dots[19]. Mentre Josep es casava amb Teresa Borrás Salas, el germà d'aquesta, Josep Borrás Salas, ho feia amb Josepa Canals Campllonch, convertint-se tots plegats en cunyats i concuynats per les dues bandes. Els germans Borrás Salas eren fills de Josep Borrás, adroguer i de Gertrudis Salas, i, almenys l'enllaç de Josep Canals Campllonch i Teresa, va efectuar-se el 14 de setembre de 1746[20]. Els capítols matrimonials es protocolitzaren mesos abans, l'1 de maig, ens suposem que enmig d'intenses negociacions, de les que en resultà, entre altres coses, que el pare del nuvi donava en vida una sèrie de propietats immobles[21].

Josep Canals Campllonch morí jove, vers 1760, un any abans que son pare Joan Canals Voltes, qui traspassà els primers dies de novembre de 1761[22]. Això no li va impedir deixar quatre fills del seu matrimoni: Bonaventura-Enric,

Josep, religiós, Tomàs, comensal (entre 1799 i el 28 de desembre de 1819, data de la seva mort) i Teresa, també dedicada a l'Església.

Bonaventura-Enric Canals Borrás

Josep Canals Campllonch va passar d'adroguer a negociant, però Bonaventura-Enric Canals Borrás, ja ens apareix com a comerciant, i amb una llarga llista d'activitats, pesquisades i publicades per A.JORDÀ. El primer gran negoci de la seva vida degué ser el casament que va contraure el 26 de juny de 1769, essent encara un jove estudiant, amb Teresa Totusaus Morgades, del Mas Totusaus, a Banyeres del Penedès. En els capítols matrimonials aconseguia, ultra el dot de la núvia de 2.000 ll., que tant la mare, la vidua Teresa Borrás, com l'àvia, la vidua de Joan Canals Voltes, li fecin donació universal de tots els béns[23]. Anys més tard, consolidada ja la seva preeminent posició econòmica, tornaria a maridar-se, amb M. Rosa Lleó Posadas[24].

Bonaventura-Enric Canals Borrás comerciava en l'àmbit vinícola, venent ferro a boters o exportant ví a Holanda[25], però a la documentació destaca, sobretot, com a propietari i hisendat. Ja l'agost de 1771 arrendava a uns Mercader de Barcelona, una casa al carrer Micer Sitges, per 4 anys, per 216 ll. Sabem que posseïa horts a la partida de la Tercera Parellada (1771), i també a la Primera Parellada, prop d'un "*rec que dona la aigua a tota la propietat...*", tocant al convent de Santa Clara (1773), i, també a la partida del Camí, a prop de l'església de Santa Magdalena (1776)[26]. Pel que fa a béns immobles urbans, li coneixem la casa de la plaça de les Cols, heretada de l'avi Joan, veïna a la d'un D. Riera (1780). En el capbreu de 30 de gener de 1780[27], confessava tres cases i una botiga. Seguia vivint, com tots els antecessors, a la casa del carrer Cuirateries velles, cantonada amb Vilaroma. Sens dubte, la política dels Canals devers llurs propietats era d'expandir-les. La naturalesa de la confessió, dóna a entendre que l'haurien adquirida a peces (estances). En aquesta ocasió, només capbreà una part de la casa, tres estances:

"qual part de casa, la part de detras, que al pis principal conté tres aposentos, los dos que trahen finestra al dit carrer de Vilaroma, y s'hi entra per lo rebedor de dita casa, entrant el un per lo altra, y lo altre aposento es a la part de la casa de Felip Muntaner y Mariana Besora, coniuages, que abans hi havia un pati i forn de courer pa, i q[u]e antigament era de Gaspar Giminells..."

Una altra casa la tenia al carrer Major, fent cantonada amb la plaça de les Cols. Darrera, en tenia una altra, amb botiga. Una altra botiga, amb soterrani, també devia ser prop d'allí. En el capbreu de 1780 confessava, a més, quatre jornals d'horta, dos a la partida de la Tercera parellada, i dos més a la Quarta parellada. La caseta amb botiga de la plaça de les Cols, era en realitat part d'una casa; l'altra part, l'havien cedida el 20 de maig de 1779 mitjan una

concordia, al sastre Vicenç Argenter. Segons A.JORDA, les finques les anava arrendant per períodes de 4 anys. El 1802 es comprà una casa al carrer Civaderia, per 900 ll., gràcies a la venda d'altres cases del patrimoni familiar. Milloraria la nova adquisició, venuda l'any següent per 1.200 ll., a l'igual que la casa de la plaça de les Cols, per 5.050 ll. Es va veure obligat a fer-ho per tal d'atendre el pagament del dot de la filla M. Francesca (4.000 ll.).

Dóna la impressió de que la seva activitat negociant interferia en la seva projecció social. El 1771 era diputat del comú. També ho seria el 1785, quan els regidors se n'hi queixaven per no haver-se resistit a autoritzar el trasllat de fems al carrer Merceria, en contra dels interessos del seu grup; l'acusaven d'estar massa ocupat en la construcció d'una masia a Banyeres del Penedès i en instal·lar oficines d'aiguardent[28]. Efectivament, el desembre de 1787 vivia a la masia de Sabartés, corregiment de Vilafranca, segurament, la que es vendria al tomb de segle (1800) per 9.000 ll[29]. També duia les col·lectes del convent de l'Ensenyança, de qui era procurador, i cobrava a raó d'un sou per lliura recaptada. També va intervenir en la rehabilitació del Port, prestant 2.000 ll., la meitat a un interès del 6%.

A començaments de la dinouena centúria deixà els afers i negocis de la família en mans del seu hereu, Pere-Joan Canals Totusaus. A més de Pere-Joan, Bonaventura-Enric Canals Borràs, va ser pare d'un Francesc, prevere, i de cinc filles: M. Antònia, M. Francesca, Lluïsa, M. Tecla i M. Eulàlia. El matrimoni, i consegüent dotació, de quatre d'elles, seria un bon motiu per haver d'exonerar part del patrimoni familiar, com hem vist que va fer. M. Antònia casà amb Josep Lleó Posas, M. Francisca, amb Ignasi Folch i Batlle, governador del fort de Sant Felip, al Coll de Balaguer, i M. Eulàlia, amb el comerciant Joaquim Riera Soler[30].

Pere-Joan Canals Totusaus

Canals Totusaus, nasqué a finals de juliol de 1773, es doctorà en dret i no va fer gaire cas als negocis familiars. Li va tocar viure la difícil època napoleònica a Tarragona[31]. El novembre de 1802, l'Ajuntament li va concedir el dret de penjar una cadena a la porta principal de la seva casa, commemorativa d'haver-hi acollit als Reis en la seva visita a la ciutat. El 1808 era membre de la Junta de Govern local, el 1810 era capità de milícies urbanes, i el 1814 formava part del primer consistori absolutista. La major part del segle XIX la protagonitzà el seu fill Joaquim. Bonaventura-Enric Canals morí el 1825, i Pere-Joan, ho feu set anys després, el 1832.

Pere-Joan Canals es casà amb M. Antònia Foraster Aguiló, i a més de l'hereu, Joaquim, va ser pare de: Josep-Bonaventura, Joan, Teresa, Amàlia, Antònia i Tecla. Els fills barons estudiaren a Cervera[32].

Joaquim Canals Foraster i la seva descendència (segle XIX i XX)

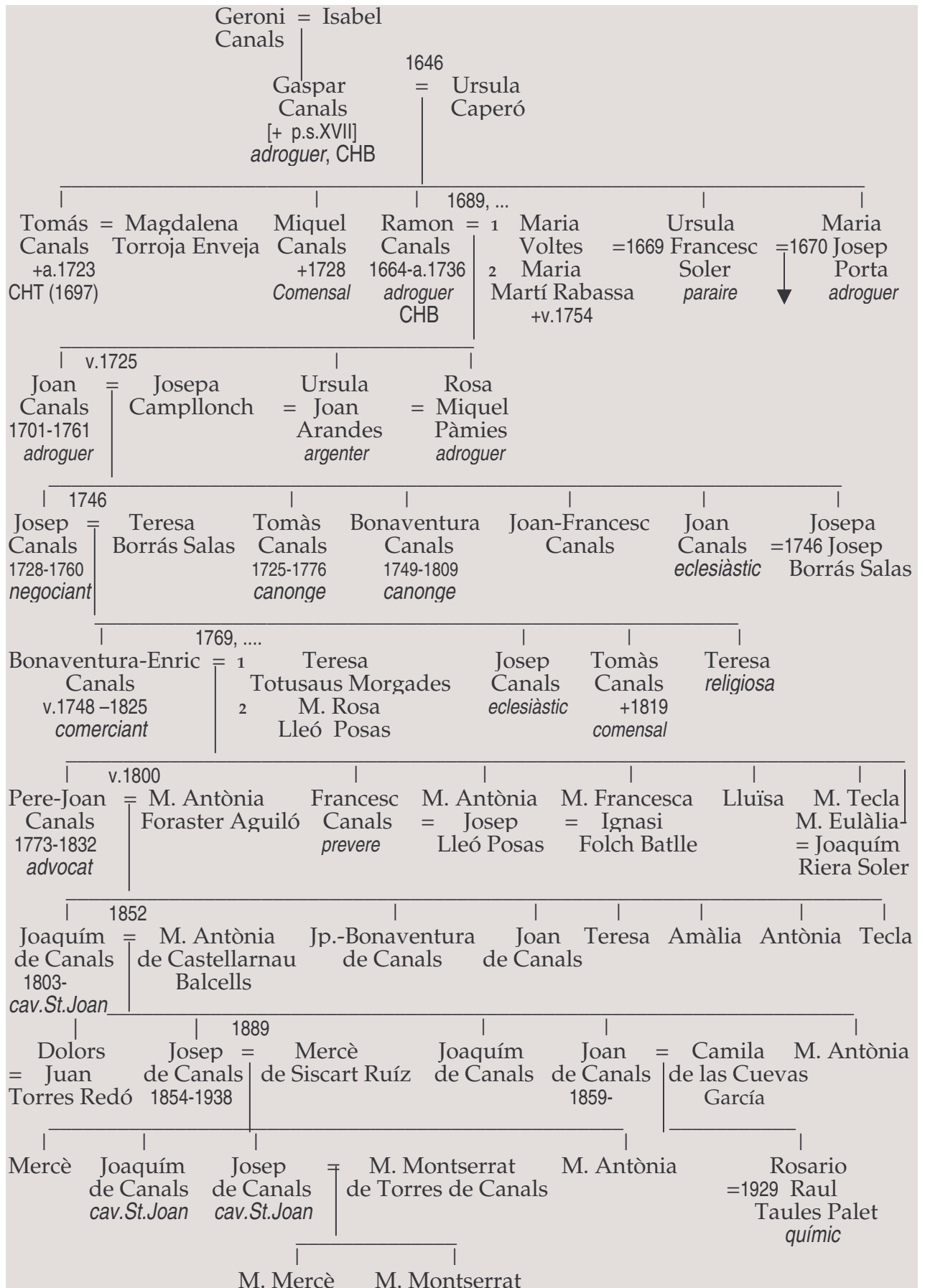
Joaquim Canals Foraster, va ser batejat el 22 d'octubre de 1803, Cavaller de l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem (Malta), va ser membre de la Junta de Comerç de Tarragona (1836) i el 1862-1863 va ser tinent d'alcalde de la ciutat. Va casar-se amb M. Antònia de Castellarnau i Balcells, el 26 de novembre de 1852, tornant a coincidir novament aquestes dos importants famílies tarragonines. Ells pot ser no ho sabrien, però el lector que ha anat resseguint les incidències genealògiques d'aquest llinatge sabrà, pel què n'hem dit al començament, que els nuvis eren cosins sisens. Fills seus foren: Dolors, Josep, Joaquim, Joan i M. Antònia[33]. Dolors es casà amb Juan Torres Redo, abans de 1889. De M. Antònia sabem que vivia, junt amb el seu germà Josep, a Barcelona, al carrer Aribau 477, i, també al carrer Granada de Tarragona.

Josep de Canals de Castellarnau, nat a Alforja el 13 de setembre de 1854, es casà a Barcelona el 15 de maig de 1889 amb Mercè Siscart Ruiz, amb qui revertí a la família el patrimoni dels Siscart, i va ser pare de: Mercè, Joaquim, Josep i M. Antònia. Morí a Tarragona el 21 de gener de 1938.

Joaquim i Josep de Canals de Siscart van ingressar el 28 de desembre de 1926 a l'Ordre de Jerusalem (de Malta), passant a pertanyer al Reial Cos de la Noblesa de Catalunya (1947)[34]. El 1935 vivien al 3r. pis del carrer Aribau 177 de Barcelona; el 1947, vivia al núm. 1 del carrer Granada de Tarragona un dels germans, Joaquim, i l'altre, Josep, ho feia al carrer Mallorca 288 de Barcelona. Una notícia de 1948 ens assabenta que Joaquim de Canals de Siscart alternava la residència tarragonina del carrer Granada amb la de "Villa Tecla", una torre al camí de la Rabassada. Josep de Canals de Siscart era tinent del regiment d'aviació. Va casar-se amb M. Montserrat de Torres de Canals, cosina seva, i va ser pare de dues nenes: Mercè i M. Montserrat. Joaquim de Canals de Castellarnau, va ser general de brigada i ajudant honorari de S.M. (1927). Obtingué la Santa Creu de Sant Hermenegild i del Mèrit Militar. Vivia al carrer Mallorca 304 de Barcelona.

Joan de Canals de Castellarnau, va llicenciar-se en Dret. Nasqué a Tarragona el 1859, i va ser nomenat cavaller del Sant Sepulcre. Es casà amb Camila de las Cuevas y García i va ser pare d'una filla: Rosario, que visqué a Vilanova, fins que se casà el primer dia de 1929 amb Raul Taules Palet, químic de Flix.

ELS CANALS (Reus, Tarragona, Barcelona) adroguers, CHT, CHB, comerciants, Nobles i Cavallers de Sant Joan. [AG, 1646/1938, 11x70]-----

AHAT, *Sacramentals de Tarragona...*; AHPT, *Protocols notarial de Tarragona...*; *Diario de Barcelona* (Pablo de Sàrrega Samper); GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 60-61; RAMON. "Les comensalies i comensals...", p. 45-81; JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227-228; MAS. *Els Castellarnau...*, p. 16-17; RAMON. "Canonges de la Catedral de Tarragona...", p. 307; ROVIRA. *Rics i poderosos...*, p. 63.

[1] Arxiu Històric Arxidiocesà [=AHA], *Sacramentals de Tarragona*, Llibre de Matrimonis [=MdT], 1631-1652, f. 138. També dona aquesta data GRAMUNT, JOSÉ. *Tarraco Gentilicia*. Barcelona: s.e., 1968, p. 60. Oliana: GÜELL I JUNKERT, MANUEL: "CHT. El privilegi reial de nomenament quinquennal d'un ciutadà honrat a favor de la ciutat de Tarragona (1645)". *Paratge*, SCGHSV, 8 (1997) 11-28, p. 27.

[2] Sobre els Porter, consultar: MAS I ARRONDO, CARLOS: *Els Castellarnau. Del Pallars a Tarragona*. Tarragona: Publicacions "Paratge Tarragoni", núm. 4, 1991, p. 16-17.

[3] Arxiu de la Corona d'Aragó [=ACA], *Índex de concessions nobiliàries de Felip IV (1621-1665)*, f. 138; GÜELL: "CHT...", p. 28; ACA, *Llibre Vert*, f. 326. També ho esmenta ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *Rics i poderosos, però no tant. La noblesa a Tarragona i comarca al segle XVIII*. Tarragona: Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 2000, p. 63. Vegeu, així mateix, ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *Vells i Nous (Els Nobles de Tarragona al segle XVII)*. Tortosa: Centre d'Estudis d'Altafulla, 2003.

[4] ROVIRA. *Rics i poderosos...*, p. 63.

[5] Canals Caperó va entrar en possessió de la comensalia de sant Salvador o de santa Maria dels macips de la catedral el 9 d'agost de 1679, i hi renuncià el 8 d'abril de 1718. RAMON, SALVADOR: "Les comensalies i comensals de la seu de Tarragona dels segles XIII al XIX". *Quaderns d'Història Tarraconense*, III (1982) 45-81, p. 69.

[6] ROVIRA. *Rics i poderosos...*, p. 63.

[7] En el seu testament, citava la neboda Úrsula, tot dient: "*Malcasada per no tenir notícies de son marit...*". La caseta on vivia Úrsula era de la seva propietat, a l'igual que la casa on vivia ell, al mateix carrer Civaderia. Arxiu Històric Provincial de Tarragona [=AHPT], *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Fochs, notari, reg. 368, núm. 28, f. 91.

[8] AHA, MdT, 1652-1696, f. 62; GÜELL: "CHT...", p. 27.

[9] JORDÀ I FERNÁNDEZ, ANTON. *Poder i comerç a la ciutat de Tarragona*. S. XVIII. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1988, p. 227.

[10] AHA, MdT, 1652-1696, f. 62. Vegeu MAS. "Els Castellarnau...", p. 16-17.

[11] GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 60; AHA, MdT, 1652-1696, f. 140. Caldria situar la mort de Gaspar Canals entre 1689 i 1704, ja que en un capbreu de 1704 ens apareix com a difunt. AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Fochs, notari, reg. 368, f. 4.

[12] AHA, MdT, 1696-1717, f. 115; JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227. El testament de Maria Martí Rabassa és de 23 de desembre de 1753. AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Josep Fochs, notari, reg. 411.

[13] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227.

[14] AHPT, *Fons Municipal de Tarragona*, Economia i Hisenda, núm. 171. També, GÜELL, MANEL; ROVIRA I SORIANO, JORDI. *Tarragona el 1715*. Tarragona: Biblioteca Tarraconense 7, 1999, p. 215.

[15] AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Josep Fochs, notari, reg. 411, f. 15 (segon capbreu).

[16] GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 60; AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Josep Fochs, notari, reg. 411, núm. 25.

[17] AHPT, *Fons municipal de Tarragona*, Economia i Hisenda, núm. 190, núm.

1; Actes del Consell, 1755, f. 330; *Protocols notarial de Tarragona*, Josep Fochs, notari, reg. 411, f. 145, 15 i 17v (2n. capbreu).

[18] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227; RAMON. "Les comensalies i comensals...", p. 75; RAMON I VINYES, MN. SALVADOR. "Canonges de la Catedral de Tarragona". *Butlletí Arqueològic*, RSAT, època V, 21-22 (1999-2000) 241-595, p. 307.

[19] Es casava una parella, i al mateix temps (o no), un germà/na del nuvi i la núvia, respectivament. Vegeu, CANALS I RAMON, JOANA. *L'Hereu. Una institució en crisi?*. Barcelona: Editorial Aedos, 1985, p. 140; FERRER ALÒS, LLORENÇ. *Pagesos, Rabassaires i Industrials a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 606; LLOBET MASACHS, SANTIAGO DE. "El matrimoni i les cases pairals de la Selva a l'antic règim". *Quaderns de la Selva*, 3 (1990) 69-102, p. 78, etc.

[20] AHA, MdT, 1742-1754, f. 56. Josep Canals havia nat vers febrer de 1728. GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 60.

[21] Més endavant, el seu successor Bonaventura Enric Canals les capbreuarà.

[22] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 226. El testament de Josep Canals Campllonch és de 18 de gener de 1760 (referenciat a AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Albinyana, notari, capbreus, 1771-1788, reg. 6660, f. 324). El testament

de Joan Canals Voltes és de 27 de juny de 1760 i es va publicar el 4 de novembre de 1761 (f. 56).

[23] Els capítols matrimonials són d'l de juliol de 1769, i un extracte es pot trobar a l'AHPT, *Registre d'Hipoteques*, 1769, f. 35. Bonaventura-Enric, havia esta batejat el 15 de juliol de 1747. GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 61.

[24] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227.

[25] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 226.

[26] AHPT, *Registre d'Hipoteques*, 1771, f. 62; AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Albinyana, notari, Capbreus, 1771-1788, reg. 6660, f. 41v. Els horts al costat de les Clarisses els havia heretat de l'avi Joan, però és molt possible que n'adquirís de nous allí, ja que en la confessió figura el nom d'uns anteriors propietaris.

[27] Capbreu de l'Hospital de Santa Tecla. AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Albinyana, notari, capbreus, 1771-1788, reg. 6660, f. 324.

[28] JORDÀ I FERNÁNDEZ, ANTON. *Una nova visió de les reformes municipals de Carles III: l'ajuntament de Tarragona*. Tarragona: Ajuntament, 1990 (Col·lecció monografies, 2), p. 40, 42 i 23.

[29] AHPT, *Protocols notarial de Tarragona*, Francesc Albinyana, notari, capbreus, 1771-1788, reg.

6660, f. 566, i JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 228 i 229.

[30] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 227-228. Gramunt, esmenta un altra fill, Lluís, alferis del regiment de cavalleria de la Reina. GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 61.

[31] Gairebé tot el que exposem d'ell ho extreiem de JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 229, i de GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 61.

[32] JORDÀ. *Poder i comerç...*, p. 229, n. 58; GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 61.

[33] Les notícies que coneixem del llinatge, a partir de la segona meitat del segle XIX i del XX, que no aprofitem de Gramunt (GRAMUNT. *Tarraco Gentilicia...*, p. 61), les hem d'agraïr al buidatge del *Diario de Barcelona*, que posseïa Pablo de Sàrraga Semper, qui també ens passà dades de l'*Anuario Aristocrático* d'E.de Genovés, corresponent als anys 1927-1928. Mai no acabariem d'agraïr la generositat amb la qual ens obsequià Pablo de Sàrraga. La seva sentida mort el febrer de 1996, ens deixà orfes d'un model de virtuts intel·lectuals, que no plorem prou a través d'aquestes poques línies.

[34] BRU DE SALA I DE VALLS, LLUÍS; FLUVIÀ I ESCORSA, ARMAND DE. *Nobiliari del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya*. Barcelona: Editorial Juventud, S.A., 1998, p. 38-39.

ELS VERDEROL, ESCULTORS

FRANCESC ESCATLLAR I TORRENT

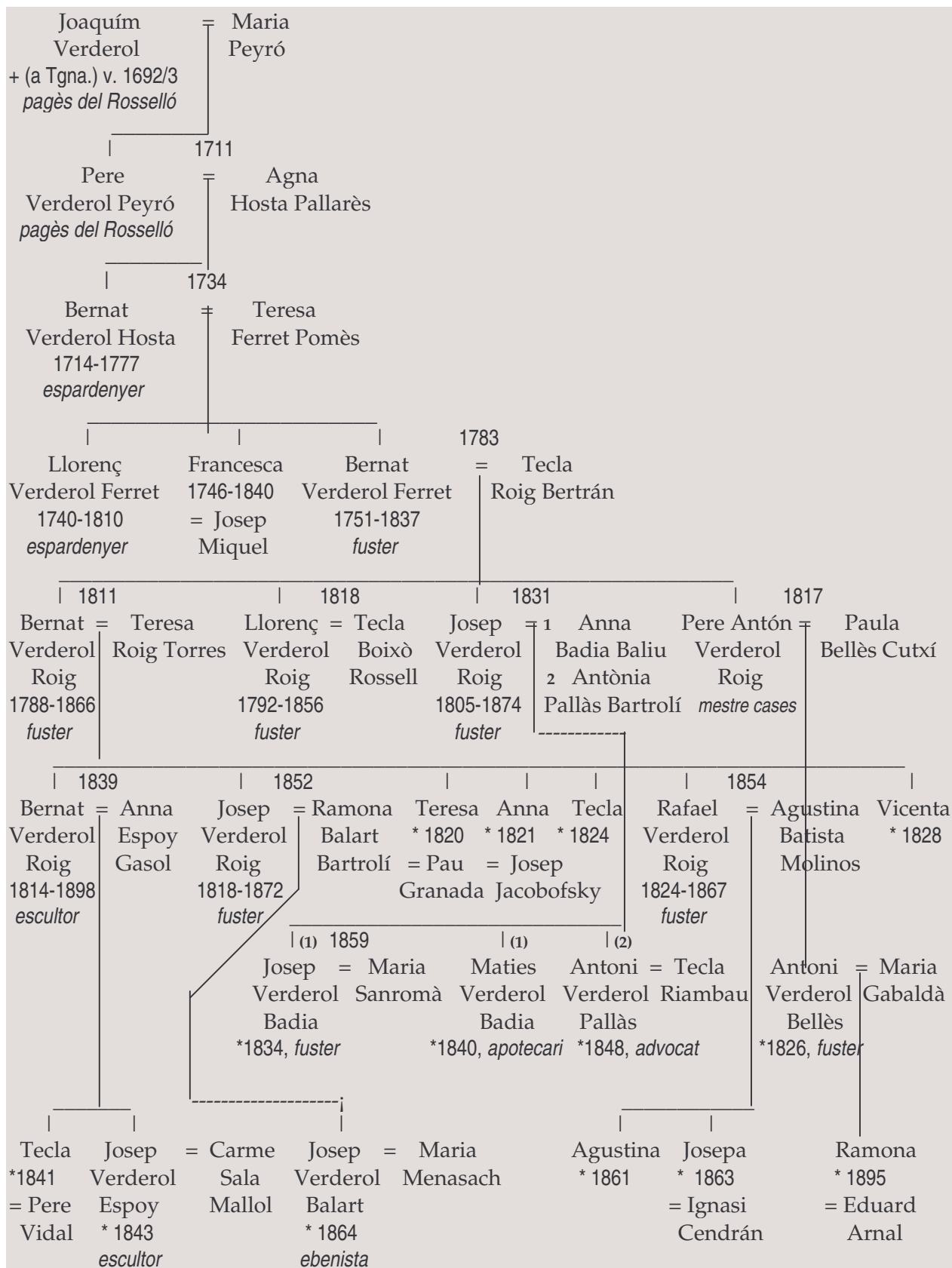
NOTA DE L'EDITOR :

Amb el noble i encomiable ànim de col·laborar amb la nostra revista electrònica, l'amic Escatllar ens ha passat aquest esquema genealògic pertanyent a un famós escultor camptarragoní del segle XVIII. Nosaltres ens limitem a adaptar el disseny de l'esquema al format de *Missiva.com*, i a agrair-li la col·laboració.

Bernat Verderol Roig (1814-1898), va fer estudis d'arquitectura a l'Escola de l'*Academia de Bellas Artes de San Fernando* (Madrid), per bé que destacà més com a escultor d'estàtues decoratives. Obres seves foren els bustos i relleus de l'exterior de la Casa de la Ciutat, el model dels *nans* de les festes de Corpus, el retaule de la Capella de la Verge del Claustre (1852), etc. Com arquitecte, intervení en la construcció del Teatre Municipal. La seva faceta d'hàbil dibuixant va merèixer que fos nomenat professor a la *Sociedad Económica de Amigos del País* (1843), tribuna des de la que, ja al final de la seva carrera, fou mestre d'un distingit deixeble, el també escultor Julio Antonio; en fou, el final, el seu director, ja fins a la seva mort. Així mateix, sembla que també va estar vinculat a l'activitat arqueològica de la ciutat de mitjan segle XIX.

La genealogia que ens ha cedit Francesc Escatllar, ens assabenta d'alguns detalls i dades sobre la família de l'escultor Verderol: que era originària del Rosselló, que provenia de pagesos i espardenyers, els últims dels quals, foren la majoria fusters. Tal volta, caldria destacar la creativitat dels seus membres. L'únic espardenyer de la família, Llorenç Verderol Ferret, fou qui dissenyà i pintà el rètol que encapçalà l'accés al Museu Arqueològic, el 1847. També cal fer esment de l'activitat artística de l'altra escultor de la família, Josep Verderol Espoy, fill de Bernat Verderol Roig, i autor, entre d'altres obres, del bust que la Reial Societat Arqueològica Tarraconense dedicà a Bonaventura Hernández Sanahuja (1893). Vuit fusters, un ebenista i dos escultors famosos, es vinculen per lligams de parentiu i configuren una interessant genealogia que abasta els segles XVIII i XIX.

RAFOLS, J.F. (dir.). *Diccionario de Artistas de Cataluña, Valencia y Baleares*. V. Barcelona: Ediciones Catalanes, S.A. y La Gran Enciclopedia Vasca, 1981, V, p. 1.333; FERRER I BOSCH, MARIA ANTÒNIA; DASCA I ROIGÉ, ANDREU & ROVIRA I SORIANO, JORDI. *CL anys de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Una aproximació a la seva història (1844-1994)*. Tarragona: RSAT, 1994 p. 146, 216 i 218.

Els Verderol (Rosselló, Tarragona) Pagesos, espardenyers, fusters i escultors. AG, 1692/1898, 7x50; Fonts: AHADT, Sacramentals de Tarragona.

NOTÍCIES

Un enginyer jueu retroba els seus avantpassats a Falset

L'Ajuntament de Falset va retre un emotiu homenatge a l'enginyer israelià Mordechai Ben Abir. Després de 10 anys d'investigació històrica, Ben Abir va confeccionar el seu arbre genealògic, i uns dels avantpassats més remots anaven a parar a la capital del priorat, on al s. XIV vivia Jaume Cavaller. La investigació ha estat possible gràcies a la consulta de fons documentals, i concretament el seu avantpassat falsetà apareix en una relació local fiscal de 1391. Que hom sàpiga, és la primera vegada que en el món jueu-sefardita s'ha donat una aital descoberta genealògica. Marc Cavaller (traducció del seu nom jueu), està enllestitint la tesi doctoral sobre el seu arbre genealògic, a la Universitat de Barcelona. Els Cavaller falsetans, un cop expulsats pel Rei Catòlic, van passar a Salònica, d'on encara es conserven les fotografies del cementiri amb les làpides (destruïdes i saquejades pels nazis) dels membres d'aquesta família sefardita.

[*Diari de Tarragona*, 6.863, de divendres, 2-06-2006, 22; *La Vanguardia*, diumenge, 11-06-2006, 6 'Vivir']

Digitalització de Sacramentals a Girona

El programa de digitalització de fons parroquials dut a terme per l'Arxiu Diocesà de Girona, ha finalitzat, recentment, una primera fase, amb l'escanejament de més de 5.000 volums de llibres sacramentals (entre el s. XVI i els vols del 1900): matrimonis, batejos, òbits i testaments de les 290 parròquies de la diòcesi. Aquest encomiable esforç desplegat per l'administració eclesiàstica gironina permetrà facilitar l'accés dels investigadors als documents, que podran fer les consultes a través d'un ordinador, sense necessitat de manipular el document original. El procés de digitalització ha consumit quasi quatre anys (i es calcula que més de 8.000 hores de feina), i per dur-lo a terme s'han emprat més de 800.000 fotografies. La nova aplicació del sistema informàtic (creat per la Universitat Politècnica de Barcelona, mitjançant els fotogrames que entre 1981-1983 realitzà la Societat Genealògica dels Mormons d'Utah), va ser presentat el dia 6 de juliol, pel subdirector general d'Arxius, Sr. Ramon Alberch Fugueres. El programa de digitalització de fons parroquials continua endavant amb l'objectiu d'incorporar a l'aplicació els llibres de dispenses matrimonials (12.000 documents). L'accés a milers de documents de l'Arxiu Diocesà de Girona, ja és possible actualment, a través d'internet (www.arxiuadg.org)

[*El Punt (Girona)*, de 07-07-2006, 14] [Agraïm la notícia al consoci Ramon Rovira Tubella].

Un mapa diocesà a la seu de la SCGHSVN

El nostre consoci Raimon Pavía, ens assabentava per email, que des d'aquest 6 de juliol de 2006, la SCGHSVN compta amb un mapa de les diòcesis de la Tarraconense i l'Arquebisbat de Barcelona, en el qual hi apareixen totes les parròquies i el fa útil per consultar l'adscripció de determinades parròquies als bisbats catalans. Publicat el 1994, ja ha passat a ser històric i una mica "obsolet", ja que no contempla la creació de les dues noves diòcesis barcelonines ni la segregació de les de la Franja. Llevat d'aquest, i d'algun altre cas (nous municipis –Salou, l'Ampolla, etc.-), confiem que podrà ser d'utilitat als socis que vulguin consultar-lo en la seva recerca genealògica.

Presentació de llibres

El vespre de l'1 de setembre de 2006, fou presentada la revista *Aplec de Treballs*, núm. 24, del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. La presentació anà a càrrec de Josep Santesmases Ollé, president de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, a la sala noble del Palau Alenyà, seu del Consell Comarcal. Al mateix temps, tingué lloc l'*Homenatge a la premsa i ràdio locals de la Conca de Barberà*, amb una taula rodona amb la presència dels directors de les revistes i emissores de la comarca, moderada pel periodista Jordi Cartañà Martí, de la cadena SER i Canal Reus TV.

RECENSIONS

* Darrera de cada esment a un gràfic d'informació genealògica, hi afegim, codificades, unes dades mínimes que identifiquen la modalitat gràfica: AG = *Arbre Genealògic* (AGs, *simplificat*), TBV = *Taula Bilineal Vertical*; TC = *Taula de Costats*; TUV = *Taula Unilineal Vertical*, TVD = *Taula Vertical Desplegada*, TBGI = *Taula Bilineal per Generacions Invertides*, TA = *Taula d'Aboville*, TDH = *Taula Descendent Horitzontal*, TES = *Taula de l'Escala*, TEX = *Taula d'Exponents*, THO = *Taula Horitzontal Ordinària*, TMT = *Taula de Mergey de Tupigny*. A continuació, hi posem les dates extremes, separades per una barra i, finalment, el nombre de generacions pel de membres que hi ha, separats per un 'x']

GRACIA VERA, ELISABET. *La família tarragonina a la segona meitat del s. XV*. Tarragona: Arola Editors, 2006 (Els Llibres del Consell), 151 p.

La convocatòria de 2004 de la Beca d'Investigació Luci Licini Sura, patrocinada pel Consell Comarcal del Tarragonès, fou guanyada per l'autora, que dos anys més tard pot oferir-nos el fruit del seu treball, notable investigació documental en la que ha estat assistida per la Dra. Maria Bonet, de la URVT.

L'assaig d'E. Gracia presenta els trets bàsics de l'organització familiar a la ciutat de Tarragona, en el marc de la segona meitat del s. XV, època on s'ensolapen l'aguda crisi provocada per les pandèmies i la guerra civil i la recuperació de la dinàmica mercantil urbana. L'estudi s'ha escatit a partir de la consulta de fons documentals, d'una banda de naturalesa jurídica (textes legislatius, els *Usatges de Barcelona*, els *Costums de Tortosa*, etc. –no haguéssin estat de més els processos de Corts Generals-) i d'altra, notariais (onze volums de protocols de l'Arxiu Històric Arxidiocesà) amb els quals s'ha intentat comprobar l'aplicació de la norma jurídica. Des d'aquest enfocament, l'estudi de la família tarragonina s'ha centrat en la gran institució familiar del matrimoni, i també en el traspàs, o sigui, les herències, els capítols matrimonials (formalització, concreció, aportacions econòmiques, obligacions adquirides, etc.), i els testaments, per tal d'entreveure quina gestió (conjunta) del patrimoni familiar tenia cada un dels components, i en quina situació quedava cada un dels còniugs a l'esdevenir vidu (drets d'herència, tutela dels fills menors, etc.). Una última part està dedicada a "*aquelles actuacions considerades socialment il·lícites o reprovables com l'adulteri o les segones nocces*".

L'autora arriba al final a interessants conclusions, com la d'evidenciar el fet que en la majoria dels casos, la família tarragonina de finals del s. XV era de tipus nuclear, estructura que s'ha imposat a les societats desenvolupades a partir de la segona meitat del s. XX; que la institució matrimonial "*cèl lula bàsica de l'organització social*", va ser

objecte d'una sacralització per part de l'Església, que s'esforçà en consolidar-la normativament; que el dot de l'esposa esdevingué la seva principal garantia econòmica de supervivència en cas de viudedat, i que la seva concessió no deixava de ser igualment una manera d'excloure la dona del gros de l'herència familiar; l'aportació d'aquesta al progrés de la família era fonamental, a través del seu treball diari, a casa, en tallers artesanals, ajudant el marit i cuidant dels fills en edat infantil; però, sobretot, el paper que adquiria un cop restava vidua, podia ser rellevant prenent part activa en molts àmbits de la vida social i econòmica local i actuant en negocis jurídics mentre exercia la tutela dels fills menors. Els lligams patrimonials amb la família fundada per un primer matrimoni, solien ser massa forts com per què una vidua tornés a maridar-se.

A grans trets, l'estudi d'E. Gracia vol evidenciar que la família tarragonina va superar la fractura social causada per la Pesta Negra i les crisis civils, generant fórmules adaptatives que permeteren afrontar la cobertura de les principals necessitats i sentar les bases d'una reorganització social ja a finals del s. XIV. *“La família tarragonina de tipus nuclear, transmissora de les ideologies i perpetuadora de les estructures socials, sobrevivia enmig de les penúries econòmiques i les calamitats. Les seves necessitats es cobrien en el seu propi si, gràcies a les relacions de parentiu, amistat i veïnatge. El matrimoni, fonamentat econòmicament en les aportacions dotals, era l'espai on els seus membres, de manera destacada les dones, desenvolupaven les seves principals activitats socials i patrimonials”*. Bibliografia final justeta, però correcta.

[MG]

COMPANYS I FARRERONS, ISABEL. *La Casa del General de Tarragona. Notes històriques sobre els edificis, els diputats locals i els altres oficials de la Generalitat de Catalunya a Tarragona*. Tarragona: Arola Editors / Ajuntament, 2006 (La Morera, 9), 358 p.

Monografia on s'ajunten nobiliària, història local, patrimoni i art. L'autora, experimentada investigadora d'art i d'història local, percep la rellevància d'abordar un tema absolutament negligit a la historiografia tarragonina (com ho està, també, de fet, arreu del país), la institució i funcionament de la Diputació del General, a nivell local.

A través de material documental notarial, pesquisat des dels arxius tarragonins, Companys pot reconstruir l'evolució històrica de l'immoble que va acollir les oficines del General, al carrer major cantonada amb Cavallers i el carreró de Riudecols, de Tarragona. El seu mestratge en el camp de l'art, li permet oferir bones descripcions de les façanes i de l'interior, complementades amb un farcit aparell gràfic (extret de l'obra de l'arquitecte Cantallops) i fotogràfic (de diversos autors). Capítol a banda és el referit a la tinença i propietat de l'immoble, que en el llibre es ressegueix des del 1464. És en aquest capítol on ens apareixen els llinatges aristocràtics que van ser amos de la mansió i cases adjacents, bàsicament els Barceló, que l'adquiriren dels Fornell, encara que també apareixen Vallbones, Biures, Montolius, etc. A través de la comptabilitat dels salaris retribuïts als obrers, se'n pot fer, així mateix, cinc céntims d'algunes de les obres més importants que s'hi van escometre. La documentació li permet, igualment, dedicar un capítol a les cases del General de Tortosa, Lleida, Girona, Perpinyà i Palamòs, i en base a un memorial del mestre racional, pot estendre's en la diversitat de càrrecs i oficis que treballaven a la Casa, amb especificació de llurs funcions i dels diversos titulars que s'hi succeïren. S'intueix especialment laboriosa la tasca de llistar taulers i col·lectors de la

Bolla de Tarragona, noms col·leccionats de la documentació de la Generalitat, i/o extrets dels seus dietaris, afortunadament publicats fa pocs anys (eina força útil, que incorpora amples i precisos índexs). En aquest punt, cal incidir en la riquesa de dades que s'aporten sobre gran quantitat de personatges del patriciat local, mercaders i oficis liberals que es van vincular amb el General des de Tarragona.

I. Companys ha treballat el fons notarial de Tarragona, en combinació amb el fons de la Generalitat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i ha sabut emprar bibliografia especialitzada segons l'aspecte de cada tema, a més de la local per identificar els personatges que apareixen a la documentació. Aplega fotografies (reproduïdes totes en blanc i negre), de diversos centres documentals (Institut Cartogràfic, Hemeroteca Municipal, Museu d'Història, Col·legi d'Arquitectes), a més de seves, d'Emili Argilagué Olesti, del fotògraf Jack Hol, i també una interessant sèrie de Ramon Aloguin sobre l'interior de la casa abans que s'hi efectués la rehabilitació que li ha permès albergar actualment la seu de la delegació de Cultura de la Generalitat a Tarragona. Es fa notar, això sí, l'absència d'un complet índex onomàstic, mancança que confiem no pesi massa en l'atracció per a la consulta que generi el volum.

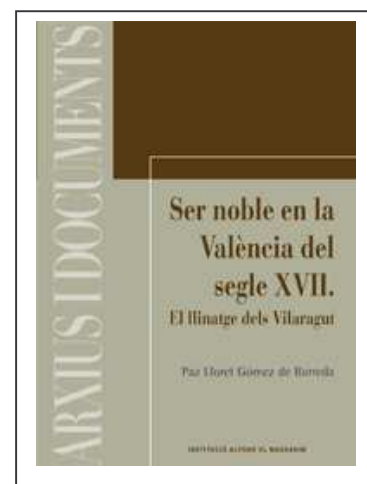
[MG]

LLORET GÓMEZ DE BARREDA, PAZ. *Ser noble en la València del segle XVII. El llinatge dels Vilaragut*. Paterna: Institució Alfons el Magnànim, 2005, 221 p.

“És esta una historia de ‘llums i ombres’. Així és, durant el segle XVII el llinatge valencià dels Vilaragut, culminà el seu procés d'ennobliment gràcies al favor del totpoderós valid duc de Lerma, als servicis polítics i militars prestats pels seus membres principals als monarques de la Casa d'Àustria, i a una adequada estratègia matrimonial. Este alineament amb els interessos reals li valgué la successiva concessió dels títols de comtes d'Olocau i marquesos de Llanera, així com un hàbit de l'orde militar de Calatrava. Però amb les nefastes

conseqüències que l'expulsió dels moriscs tingué per a la Casa, el llinatge —com els ocorregué a tantes altres famílies nobiliàries valencianes— s'encaminà cap a la decadència econòmica, situació que, en este cas, els conduí a fer més estretes les seues anteriors connexions amb el bandolerisme popular. Este complex procés històric és analitzat en profunditat en este llibre, que constitueix, a més a més, un paradigma de com la problemàtica econòmica, social i política característica d'esta controvertida centuria afectà la noblesa valenciana”.

[Alfonselmagnanim.com]

Web de l'associació de genealogia i història familiar basca 'Antzinako', constituïda el juliol de 2005, a Pamplona, per genealogistes del País Basc i de Navarra. La site, ofereix al cibernauta una sèrie de productes. A més de la possibilitat d'inscriure's, consta d'un recull de premsa (de quan els periòdics es van fer ressò de la seva aparició), dades de genealogia i nobiliària basques (un incipient llistat de famílies –dels associats-, amb possibilitat de recercar-los alfabèticament o geogràfica; una taula dels municipis i la seva adscripció, etc.), una exposició de les principals fonts de recerca (webs, publicacions centres documentals i arxius, etc.) de cada una de les províncies, i finalment, enllaços, que vinculen amb altres sites d'arxius, d'associacions, de cartografia i toponímia, de bases de dades, d'emigració, foros i pàgines personals. L'associació Antzinako té previst tenir presència a cada una de les demarcacions, i a la web, treballen per oferir-ne algunes parts traduïdes al castellà, anglès i francès. D'allò més destacable, és la revista de l'associació, dita *Antzina*, en línea. El primer número va aparèixer el juny de 2006, impecablement editada i amb un bon disseny, ofereix les seves pàgines a investigacions d'història local relacionades amb la genealogia o la nobiliària, i articles i comentaris d'opinió sobre la matèria, sempre referida a l'àmbit basc. [MG]

Fons documentals

GRAU PUJOL, JOSEP M. T. "Documents dels Bellver de Valls en el fons patrimonial Peirí de Vilanova d'Escornalbou, conservat a l'Arxiu Comarcal de Reus (segles XV-XIX)". *Quaderns de Vilaniu, Valls*, 49 (2006) 61-66.

L'autor dóna notícia dels documents que es custodien a l'ACR, sobre les nobles famílies dels Bellver de Valls, dels Peirí de Vilanova d'Escornalbou (s.XVIII-XIX) i dels Portell de Barcelona (1397-1856). Quasi tota la documentació és de caire comptable, destacant sobretot els llevadors de censos, compra-ventes, establiments i alguns testaments.

[MG]

Genealogia

ENSENYAT DE VILLALONGA, ALFONSO. "La genealogia oficial de Colón ¿fábula, fraude o ignorancia?". *Historia* 16, 361 (maig 2006) 35-61.

Detallat anàlisi a través del qual, l'autor tomba per inconsistents les teories genovistes

sobre l'origen de Colom (que el vinculaven a la família de teixidors de Quinto), si bé no dubte del seu naixement a Gènova. En el decurs de la seva exposició, no dubte a utilitzar, a més de la informació documental, estudis genètics o dades antropològiques.

[MG]

GARCÍA CÁRCCEL, RICARDO. "¿Dónde nació Cristóbal Colón?". *Clío. Revista de Historia*, 55 (maig 06) 18-19.

Repàs a les teories historiogràfiques que atribueixen un origen a l'Almirall, a Galícia, a Extremadura, a Catalunya, a Gènova, etc., amb ànim revisionista fortament crític. Pulveritza, sobretot, la versió apareguda recentment de Bilbeny, i titlla els arguments que fa servir de "puro delirio imaginativo" a la cerca d'incrementar el panteó català de celebritats i erosionar al mateix temps la competència espanyola. En general, critica "los desvaríos –cuando no descaros- que surgen al exprimir el imaginario", per tal de deixar les coses al seu lloc, advocant al final per la ratificació de la teoria genovesa.

[MG]

MORÉ, DAVID. "Els Roldán del Port de la Selva". *Informació* [el línia], Arxiu Històric de Girona, juny de 2006, núm. 30 [Consulta de 03-07-2006]. Disponible a: http://cultura.gencat.net/arxius/publicacions/p_girones.htm.

Crònica ràpida del pas de la família Roldán pel Port de la Selva (Girona), durant centúria i mitja. A principis del s. XVIII un jove sastre de Baena, Jacinto Roldán, s'hi instal·lava, i allí enllaçà amb una família de mercaders marsellesos i, més tard amb una vídua d'un apotecari selvatà. Els seus successors, Rafael Roldán Thomàs i Josep Roldán Rubert, exerciren tots el càrrec d'administrador de la duana. Seguiren Rafael Roldán Sentí i Josep Roldán Feliu, que passà a l'Argentina a mitjans s. XIX. No hi ha (espai per) cap esquema ni quadre genealògic.

[MG]

REIXACH I PUIG, RAMON. "Els Ferrer de Mataró i el realisme constitucional català". *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró*, 81 (gener de 2006) 4-28.

A més de la història d'aquesta família de patricis de Mataró durant la Baixa Edat Mitjana i l'Edat Moderna, hi ha quadres genealògics on es mostra la relació dels Ferrer amb famílies de la petita noblesa catalana com els Corbera Santcliment, barons de Llinars, i els Icart, barons d'Altafulla.

[Pineda Vaquer. IRMU]

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. "Notes d'arxiu sobre els Armengol, barons de Rocafort de Queralt". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc, 24 (2006) 109-116.

Els Armengol, barons de Rocafort de Queralt, conformen una de les nissagues més importants de la Conca de Barberà. Han estat objecte de treballs per part de V.Gual, i ara, el professor Rovira i Gómez, en complementa algunes dades extretes de material inèdit d'arxiu. Una primera versió de la genealogia completa d'aquest llinatge (de múltiples línees) medieval i altomodern, es podrà conformar algun dia quan l'investigador treballi l'interessantíssim arxiu genealògic que en Pablo de Sàrrega va dipositar a

l'ACA, i en el qual ens consta que les carpetes corresponents als Armengol són plenes de dades i d'arbres ja elaborats.

[MG]

Nobiliària

FABREGAT GALCERÀ, EMETERI. *Burgesos contra senyors. La lluita per la terra a Tortosa (1148-1299)*. Tortosa: Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre, 2006 (Quaderns de Recerca, 3), 203 p.

Monografia al voltant de la reconquesta cristiana de Tortosa i la formació del règim senyorial a la ciutat a conseqüència del seu repartiment entre les forces ocupants. Repartiment feudal i poblament, són materialitzacions que es van iuxtaposar, creant un seguit de conflictes que calgué desactivar judicialment. El règim senyorial tortosí d'aquests primers temps, comptà amb nombrosos barons, alguns dels quals foren institucionals, Benifassà, els hospitalers, els templers, etc., i la situació desfermà més d'un motí anti-senyorial.

[MG]

MAS CARCELLER, QUIM. "Les despulles del rei Jaume I a Tarragona". *Butlletí. Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Tarragona*, 28 (2005) 14.

Repàs extractat del procés cronològic que va seguir el trasllat de les despulles del comte-rei Conqueridor a Poblet, i de les principals institucions i personatges que van intervenir-hi.

[MG]

PONSICH, Pierre. "Wifred le Velu et ses frères", *Ibix*. *Annals del Centre d'Estudis del Ripollès*, Ripoll, 1 (2002) 55-87.

Aquest article es va presentar com a comunicació al I Col·loqui d'Estudis Transpirinencs, que es van celebrar a Núria l'octubre de 1998. Aquí, P. Ponsich analitza tant la vessant llegendària com la històrica de la família de Guifré el Pilós, posant especial èmfasi en les relacions econòmiques i polítiques entre els seus membres. Inclou dues taules genealògiques: una del comtat d'Empúries-Rosselló i l'altra dels "Wifrediens" (com l'autor apunta), ambdues emmarcades en els segles IX i X.

[Pineda Vaquer, IRMU]

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. "La baronia de Montoliva". *Tag, Col legi d'Arquitectes Tècnics de Tarragona*, 41 (març 2006) 8-10.

Notes sobre l'evolució de la petita baronia de Montoliva, des del s. XIV en que la detenia una Jorba, traspasant-la successivament als Guimerà, Icart i Maimó, fins que, ja al bell inici del s. XVIII, revertí als Magrinyà. Marià Magrinyà Magrinyà veié com se li anul·là la jurisdicció baronial el 1837, però continuà posseïnt la propietat de la hisenda. L'articlet, comença amb quatre apunts sobre el lloc de Montoliva, i clou amb la llista dels batlles, assessors i notaris de la baronia coneguts.

[MG]

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. "Josep-Antoni de Castellarnau i el port de Tarragona: donatius, préstecs i l'hort dels caputxins". *Tag, Col legi d'Arquitectes Tècnics de Tarragona*, 42 (juny 2006) 8-11.

Episodi que posa de manifest les relacions que va mantenir Josep-Antoni de Castellarnau amb les Obres del Port de Tarragona, de qui en va ser tresorer. Castellarnau contribuí amb un modest donatiu, i també hi va fer sucosos préstecs. Finalment, va cedir, amb no pocs problemes i reticències, l'horta que tenia a la marina de la ciutat, perquè els caputxins poguessin edificar-hi el seu convent.

[MG]

Un liberal en terra de carlins. Memòries de Joan Fornell. Lleida: Arxiu Comarcal del Solsonès / Centre d'Estudis Lacetans, 2006 (Estudis i textos del Solsolnès, 1), 77 p.

L'Arxiu Comarcal del Solsonès, ha recuperat un interessant document inèdit en forma de memòries (de la família Pasqual Ventosa), a través del qual hom pot copsar les vicissituds que hagué de patir Joan Fornell Espunya (1780-1864), liberal que va viure la tragèdia del Trienni Liberal i de la primera carlinada a casa seva. S'adjunta una taula horitzontal descentòria de la seva família [TV, 1727-1898, 5x51].

[MG]

Patrimoni

BONASTRE LANDA, JOSE MANUEL. «Caspe: el Castillo del Compromiso». *Hispania Nostra*, Madrid, 85 (Junio 2005) 32-35.

El castell de Caspe va acollir les reunions que permeteren arribar al famós Compromís el 1412. L'article es centre en la vila i el seu castell, donant compte de les excavacions realitzades i de l'activitat de l'Asociación de Amigos del Castillo. Es reproduïxen quatre fotografies antigues del seu exterior, dues de retaules de l'interior i una pintura.

[MG]

AINCIBURU, ALICIA. “El Burgo de San Cernin de Pamplona en el libro de fuegos de 1427”. *Antzina* [En línea], juny de 2006, núm. 1 (Consulta de 14-06-2006).

Disponible a:

<www.Antzinako.org/Revista/Antzinako_1.pdf>, p. 4-14.

BARBERÀ, M. ROSA; PORTAL LIAÑO, JORDI. “Rehabilitació a Poblet”. *Tag*, Col legi d’Arquitectes Tècnics de Tarragona, 42 (juny 2006) 18-19.

BASSEGODA, BONAVENTURA. “Joan-Anton Güell i López (1876-1958), segon comte de Güell, tercer marquès de Comillas i primer col leccionista d’escultura policromada barroca”. comunicació presentada a les *Jornades d’Història de l’Art a Catalunya. L’Època del Barroc i els Bonifàs*, Valls, 1-3 de juny de 2006.

CATALÀ, BENJAMÍ. “Cups”. *Tag*, Col legi d’Arquitectes Tècnics de Tarragona, 41 (març 2006) 26-27.

CATALÀ, BENJAMÍ. “Masos i masies”. *Tag*, Col legi d’Arquitectes Tècnics de Tarragona, 42 (juny 2006) 16-17.

DEBRIS, CYRILLE. “Tu, felix Austria, nube ». *La dynastie de Habsbourg et la politique matrimoniales à la fin du moyen Age (XIIIè-XVIè siècle)*. Turnhout: Brepols / Centre d’Études Supérieures de civilisation médiévale, 2005 (Coll. Histoires de famille. La parenté au Moyen Age, 2), 674 p.

ESCUADERO NIETO, FÉLIX. “El compromiso de Caspe y Don Jaime, conde de Urgell”. *Castillos de España*, 141 (abril 2006) 71-72.

GARCÍA SANTAMARÍA, ANA. “Fuentes para el estudio de la historia local: Fuentes Eclesiásticas”. *Antzina* [En línea], juny de 2006, núm. 1 (Consulta de 14-06-2006).

Disponible a:

<www.Antzinako.org/Revista/Antzinako_1.pdf>, p. 42-44.

GRAU PUJOL, JOSEP M.; PUIG I TARRECH, ROSER. “Aspectes econòmics de Montblanc durant el trienni constitucional (1820-1823)”. *Aplec de Treballs*, Centre d’Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc, 24 (2006) 133-162.

JACOB, THIERRY. “L’adaptation de la noblesse au capitalisme: l’exemple de la province prussienne de Saxe, 1850-1918 ». *Revue d’Histoire Moderne et Contemporaine*, París, 53-1 (gener-març 2006) 132-155.

LEGUAI, ANDRE [+]. *Les ducs de Bourbon, le Bourbonnais et le royaume de France à la fin du Moyen Age. Recueilli d’articles*. Yzeure: Société Bourbonnaise des Études locales, 2005, 224 p.

LUCENA GIRALDO, MANUEL. “Cristóbal Colón. El enigma continúa”. *Clío. Revista de Historia*, 55 (maig 06) 20-31.

MARTÍ, ELISENDA. “Proposta de revisió de la genealogia de la nissaga dels Morató de Vic”. comunicació presentada a les

Jornades d’Història de l’Art a Catalunya. L’Època del Barroc i els Bonifàs, Valls, 1-3 de juny de 2006.

NAVASCUÉS, ENRIQUE.

“Casas. Casa Petrico de Etxauri (Navarra). Los Iruñela. Los Arraiza”. *Antzina* [En línea], juny de 2006, núm. 1 (Consulta de 14-06-2006).

Disponible a:

<www.Antzinako.org/Revista/Antzinako_1.pdf>, p. 37-41.

ORMAETXEA, XAVIER. “El Concilio de Trento y los apellidos”. *Antzina* [En línea], juny de 2006, núm. 1 (Consulta de 14-06-2006).

Disponible a:

<www.Antzinako.org/Revista/Antzinako_1.pdf>, p. 15-16.

SANET I JOVÉ, JOSEP MARIA. “Alumnes de nàutica de Tarragona. Segle XVIII”. *Tag*, Col legi d’Arquitectes Tècnics de Tarragona, 42 (juny 2006) 12-15.

STAHULJAK, ZRINKA. *Bloudles Genealogies of the French Middle Ages. Translatio. Kingship and metaphor*. Gainesville- Tallahassee – Tampa – Boca Raton – Pensacola – Orlando – Jacksonville – Ft. Myers: University Press of Florida, 2005, 242 p.

VALLÉS FOZ, CARMÉ. “Els noms de casa d’Arnes”. *Butlletí del Centre d’Estudis de la Terra Alta*, Calaceit, 42 (2n semestre 2005) 28-32.

A G E N D A

Curs Superior de Genealogia, 2006-2007. Tutoria de projectes personals d'investigació genealògica

(Sant Cugat del Vallès, abril 2006 – març 2007)

Organitza: SCGHSVN.

Dates i horaris: Curs impartit per internet, d'abril de 2006 a març de 2007, amb tutoria permanent, i sessions presencials durant el matí de dos dissabtes alterns de cada mes.

Contingut:

- Disseny d'un projecte d'investigació genealògica personalitzat per a cada alumne.
- Planificació de l'investigació i control del temps de realització del treball.
- Tutoria i assessorament personalitzat en la fase de recerca.
- Tècniques de treball i metodologia de la investigació genealògica.
- Direcció del projecte en funció dels objectius.
- Elaboració d'arbres i taules genealògiques.
- Redacció de textos genealògics.
- Coneixement dels centres de recerca bibliogràfica del país.
- Eines de recerca documental en arxius i bibliogràfica.
- Guiatge pormenoritzat de la fase de presentació de resultats.
- Presentació escrita i oral (i defensa si s'escau) dels resultats globals o parcials de l'estudi davant d'un tribunal, en un congrés científic...

Professor: Valerià C. Labara Ballestar.

Requisits alumnes: Ser soci i diplomat en Genealogia. Places limitades.

Quota: 475 €.

[www.scgenealogia.org]

CURSET SOBRE INTRODUCCIÓ A LA RECERCA GENEALÒGICA

Organitza:

Arxiu Històric Arxidiocesà
Delegació de Tarragona de la SCGHSVN
Universitat Rovira i Virgili de Tarragona

Professors:

Manel Güell (DT.SCGHSVN)
Salvador-J.Rovira i Gómez (professor URVT)
Joaquím Casals (Creador de GDS-System)

Duració:

Cinc dies. Tardes de 18h. a 20:30h.
Del dia 17 al 31 d'octubre de 2006.

Règim de sessions:

Les 15 hores del curset es divideixen en: 11 hores lectives (distribuïdes en 10 sessions de 60 / 75 minuts cada una), i 4 de recerca. Dues sessions diàries, la primera de 18:00h. a 19:00 i la segona de 19:20 a 20:20h., amb 20 minuts de descans al mig.

Programa:

Dimarts, 17 d'octubre

Presentació

- 1a. sessió: *Introducció* - **M.Güell**
2a. sessió: *Fons i Recerca I* - **M.Güell**

Dijous, 19 d'octubre

- 1a. sessió: *Fons i Recerca II* - **M.Güell**
2a. sessió: *Representació gràfica I* - **M.Güell**

Dijous, 24 d'octubre

- 1a. sessió: *Representació gràfica II* - **M.Güell**
2a. sessió: *Fitxer i Estadístiques* - **M.Güell**

Dimarts, 26 d'octubre

- 1a. sessió: *Introd. a la Nobiliària* - **S-J. Rovira**
2a. sessió: *La Nobiliària catalana: classes, estaments i privilegis* - **S-J.Rovira**

Dijous, 31 d'octubre

- 1a. sessió: *Genealogia i informàtica* - **J.Casals**
2a. sessió: *El programa GDS* - **J.Casals**

Preu:

50 euros (30 per als estudiants i socis)

Certificacions:

Es lliurarà als alumnes (80% mínim d'assistència a les sessions), un certificat d'assistència, i als estudiants de la URVT, un crèdit de Lliure Elecció.

Lloc:

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
C. Sant Pau (darrera de la Catedral)
43.003 – TARRAGONA (TARRAGONÈS)
Telèfon: 977 – 23 34 12.
Email: arxiu.historic@arquebisbattarragona.org

BUTLLETA D'INSCRIPCIÓ

Nom i cognoms.....

Adreça.....

Telèfon / mòbil.....

Email....., Data i signatura:

Alumne de la URVT Soci de la SCGHSVN

[S'ha d'acreditar la condició, per gaudir del descompte i accedir al CLE]

Inscripcions:

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona
Carrer de Sant Pau (darrera la Catedral)
43.003 – TARRAGONA (TARRAGONÈS)
Telèfon: 977 – 23 34 12
Email: arxiu.historic@arquebisbattarragona.org

XVIII Premi Pere Lloberas (La Bisbal d'Empordà)

Convoca: Ajuntament de la Bisbal d'Empordà

Projecte: Treball d'investigació de qualsevol tema relacionat amb la Bisbal i/o comarca del Baix Empordà

Dotació: 6.000 €

Termini: 15 de setembre de 2006

Secretaria: Àrea de cultura, edifici El Mundial, C. Estació, 4, 1r. (17.100 – LA BISBAL D'EMPORDÀ);
tf.: 972 642 593

[www.labisbal.info/; www.irmu.org]

XVIII Jornades d'Estudis Penedesencs. "El Penedès dins la Catalunya Moderna"

(Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú, el Vendrell, 29 i 30 de setembre i 6 i 7 d'octubre de 2006)

Organitza: Institut d'Estudis Penedesencs.

Seccions de les ponències: 1. Política i institucions, 2. Societat, món urbà i món rural, 3. Població, demografia, 4. Cultura i mentalitats, 5. Ciència i tecnologia, 6. Art i Literatura, 7. Tradicions i Folklore, 8. Territori i paisatge

Termini: de presentació de les comunicacions, l'1 de setembre de 2006

Quota: Cap. La participació a les Jornades és gratuïta

Secretaria: Comissió organitzadora, plaça Jaume I, 5 interior (08.720 – Vilafranca del Penedès); C. Sant Pau, 13, 1r., apartat de correus 119 (08.800- Vilanova i la Geltrú); Em. secretaria@iepenedesencs.org

XXXIIIè Col·loqui de la Societat d'Onomàstica (Montblanc, 21 i 22 d'octubre de 2006)

Organitza: Societat d'Onomàstica, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i Arxiu Comarcal.

Àrees d'estudi: L'obra de Joan Coromines a la Conca de Barberà; Toponímia i antroponímia a la Conca de Barberà; Interdisciplinarietat i onomàstica.

Termini: 21 d'octubre de 2006

Secretaria: Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, Raval Santa Anna 12 (43.400 – MONTBLANC), tl., 977-860492; em. aconcadebarbera.cultura@gencat.net i cecb@tinet.org

Beca de Recerca Ciutat de Figueres 2006 (Figueres, 31 d'octubre de 2006)

Convoca: Ajuntament de Figueres.

Característiques: Projecte d'investigació inèdit en el camp de les ciències socials i humanes, prioritàriament en l'àmbit de la història i la geografia, referit a la ciutat de Figueres.

Dotació: 4.600 euros.

Termini: 31 d'octubre de 2006

Secretaria: Arxiu Municipal de Figueres, plaça de l'Ajuntament, 12 (17.600 – FIGUERES)

Congrés: La Corona Catalano-aragonesa a la baixa edat mitjana: Bernat de Fonollar, viceprocurador de Jaume II, senyor de Sitges i Campdàsens
(Sitges, 25 d'octubre de 2006)

Organitza: Grup d'Estudis Sitgetans
Col labora: Ajuntament de Sitges i Institut d'Estudis Penedesencs

[www.irmu.org]

Jornada sobre metodologia per a la confecció de genealogies familiars
(Girona, 17 de desembre de 2006)

Organitza: Arxiu Històric de Girona
Col labora: GREDEG (Grup de recerca demogràfica i genealògica de la UAB)
Professors: Carles Simó (investigador del Ramon y Cajal del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València) i Miquel Valls (investigador del Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB)
Tema: La creació i evolució del CED, noves línies de recerca i de treball, plantejament de casos pràctics
Data i lloc: 17 de desembre de 2006, a l'Arxu Històric de Girona

[Arxius, 45,13]

Convocatòria de treballs per publicar a *El Baluard* (Sarral)

L'any 2007 amb motiu de la celebració del 25è aniversari de la revista *El Baluard* es preveu l'edició d'un nou Recull de Treballs, el IV.

Organitza: El Baluard, Sarral.
Tema: Lliure, relatiu a Sarral o als serralencs.
Termini: De presentació d'originals: 30 de juny del 2007
Data d'aparició de la miscel·lània: Desembre de 2007.
Recepció dels treballs: rpuig@tinet.fut.es i fgrauipug@telefonica.net

[JMTGP]

Missiva.com no es considera responsable de l'opinió, tendència ideològica o contingut empíric que puguin semblar indicar o expressin els articles i col·laboracions que ciberpublica. Missiva.com és un projecte personal, pensat, dissenyat, desenvolupat, omplert i gestionat per Manel Güell amb ajut dels seus col·laboradors, oferint un espai web de contingut semiobert per acollir tota participació capaç d'aportar informació, debat, crítica, suggeriments, etc., amb els quals ampliar el coneixement de les ciències de les que s'ocupa la SCGHSVN. Existeix, en tot cas, el compromís tàcit de rigorositat pel que fa al tema de citació i referències bibliogràfiques, compromís que s'exigeix a tot col·laborador que hi vulgui publicar. Aquesta publicació és gratuïta per a tots els socis de la SCGHSVN i demés interessats; no es cobra preu ni retribució, ni tampoc es paga cap aportació.

Missiva.com penjarà la revista a la site de la SCGHSVN, però no es fa responsable dels possibles danys ocasionats per interferències, desconnexions, virus informàtics, avaries telefòniques, sobrecàrregues, retrassos o bloquejos de la xarxa, o altres perjudicis del sistema electrònic, ni molt menys dels danys que puguin causar terceres persones mitjançant il·legítimes intromissions, fóra del nostre absolut control.

www.scgenealogia.org